

septembar 1998.

Čovjek spozna da je dotakao dno onda kada ne može da se prisjeti nijednog dobrog razloga zbog kojeg bi nastavio da živi. Kad osjeti da ga je nesreća nepovratno povukla do dna, nađe se pred teškom zagonetkom, dubokom kao Hamletovo „biti il' ne biti“. Ta ga zagonetka, često bez najave, uznemiri izjutra: stepenik po stepenik, penje se do krova i, ne usuđujući se da pogleda dolje, traži njeno rješenje.

Skočiti il' ne skočiti – pitanje je sad!

Branko Petrović je oduvijek osuđivao samoubištvo kao najveći primjer kukavičluka. Pa ipak, kada se našao sam, nemoćan i star, u vlažnoj i zagušljivoj sobici bolnice kojom je upravljao trideset godina i kada je shvatio da je njegov jedini cilj čekanje utihnuća, poželio je da ono što prije dođe. U uzdrhtalim rukama držao je izbljedjelu sliku svoje sestre Ane i naglas ponavljao riječi koje mu je rekla 9. septembra 1985, dan prije nego što je skočila u rijeku:

– Lako je ljudima da morališu kako je samoubištvo kukavički gest i da nabrajaju sve nesrećne događaje iz svog dugog, dosadnog života, koji su ih navodili da razmišljaju o takvom gestu. Pa ipak, nisu tražili „najlakše“ rješenje, jer oni su borci! Trebalo bi pitati te „narodne heroje“ kako bi se borili da su bar jednom upoznali onu potpunu usamljenost, kao da na svijetu nema više nikog... nikog da

ih ohrabri, da im pruži ruku, da im uputi toplu riječ i sitnu pažnju...

Nakon ovih riječi Petrović bi zastao, zaplakao i pomislio na Minu:

- Znao sam da će se vratiti! Samo sam ja u to vjerovao. Mina je suviše osvetoljubiva, hrabra, luda! Morala je da se vrati i istjera zle duhove! Morala je da nam naplati dugove prema pravdi i istini! Shvataš li, Ana? Da nije imala taj cilj i ona bi odavno skočila.

Misao o samoubistvu uvukla se poput zmije u svijest Mine Petrović kada je imala petnaest godina i otada je danonoćno osjećala njeno prisustvo. Često se pitala je li možda ovaj nagon naslijedila od majke i pripada li kukavicama ili nekoj drugoj, posebnoj vrsti ljudi. Pokušala je čak da matematički izračuna stepen svoje usamljenosti, koja je rasla kad god bi pomislila na rijetke ljude koji su je zaista voljeli. Davno su se ti ljudi odvikli od Mine. Prošlo je deset godina otkad joj glasa nijesu čuli. Svake noći odlazila je u krevet uz taktove prošlosti: nikad zaboravljene pjesme, strašni zvuk Sašine vike i još strašniji zvuk Andrejeve šutnje. Ta buka ju je ostavljala raspolućenu, u uzaludnom traženju smisla sopstvenog postojanja, nasilnog gubljenja djetinjstva, neobjašnjive zlobe Petra Vukčevića i malograđanskih odluka Branka Petrovića i njegove žene.

Bio je petak kada je petnaestogodišnja Mina mrzovoljno doputovala u Milano, petak kada ga je najzad napustila. Završila je Medicinski fakultet i na taj čin odreagovala nezainteresovano. Bila je nekomunikativna, vječito mrzovoljna i svojom odlukom bez prijatelja. Imala je preupadljivu ljepotu koju je uvijek nastojala da prikrije. Visoka, gotovo anoreksična, odgovarala je ukusu mondenskog Milana.

Imala je izražene jagodice i divnu kožu lica na kome je dječji nos odudarao od senzualnih usana. Njeni savršeni zubi rijetko su se vidjeli, jer je još kao dijete izgubila naviku da se smije. Oči su joj bile zelene, a pogled ogledalo svega što nije funkcionisalo u njenom životu: ponekad zloban, najčešće divalj, uvijek zagonetan.

- Odlaziš? - pitala ju je cimerka vidjevši da se pakuje.

Bio je to jedan od njihovih rijetkih razgovora.

- Idem kući.

- U Crnu Goru? Na odmor?

- Idem da živim tamo - odgovorila je Mina.

- A ispiti?

- Diplomirala sam.

- Kada? - iznenadila se cimerka.

- Jutros - rekla je Mina i otišla bez pozdrava.

Minin prvi susret s novom, podijeljenom Jugoslavijom, bio je na oronulom aerodromu. Aerodrom je bio mali, ali sasvim dovoljan za tako ograničen promet. Avioni su letjeli samo za Beograd, Bari, Rim i Cirihi. „Nije bio ništa bolji ni onda“, prisjećala se.

Aerodromski prostor bio je provjetren, podovi čisti. Čistoća kao da je još više isticala propadanje: napukli zidovi, polomljene pločice, razbijeni prozori; na barskim stolovima progorgjeli stolnjaci po kojima su lijeno šetale muve trljajući nožice. Stolica s ostacima bijele boje prošarane rđom. Za svakim stolom govorilo se o politici. Na stolovima mobilni telefoni i novine. Lica ljudi ozbiljna, umorna i zabrinuta.

Traka koja je dovlačila prtljag bila je stara i škripala je. Dok je pregledao pasoše, brkati carinik s iskošenom kapom podigao bi guste obrve, kao da ne vidi dobro. Putnike koje je poznao propuštao je

bez provjere, dok je druge posmatrao strogo i do dna im pretresao kofere. U Mininim torbama našao je gomilu iznošene ženske i nove muške odjeće i dvije uramljene fotografije.

- Lijep par - prokomentarisao je.

- Treba li vam taksi? - pitao je krupni mladić, ošišan do kože, s neizostavnim mobilnim telefonom u ruci. Mina je klimnula glavom i pošla za njim.

Taksisti su uglavnom vozili mercedese, a i rijetko koji automobil na parking u je zaostajao iza tog standarda. Ispred aerodroma nije bilo bijede koju je Mina očekivala nakon decenije sankcija.

- Kuda?

- U Sud.

Mobilni telefon je neprestano zvonio; taksista ga je držao jednom rukom, dok je drugom upravljao volanom, mijenjao brzine i češkao se. Oko vrata je nosio zlatni lanac, lažni roleks i zlatnu narukvicu na jednoj ruci, a burmu i brojanicu na drugoj. Uz obrazloženje da o politici i ratovima više ništa ne želi da čuje, ugurao je svoju omiljenu kasetu i glasno zapjevao uz note narodne muzike. Mina ju je doživjela kao znak da je najzad stigla kući. Dok je muški glas zapomagao da je dotakao dno života, prisjetila se svoga dna, a onda je riješila da se okane patetike i okrenula se okolini. Svako drvo, svaka travka, svaka kuća i baraka, svaki komad smeća ostavljen pored puta bio joj je drag, jer je pripadao njenoj zemlji, njejoj duši. Sve je bilo isto, pa ipak, sve je bilo gore.

U sudu se zadržala duže od dva sata, a zatim se uputila kući drugim taksijem, čiji je vozač smrdio na znoj i pušio u autu. Automobil je bio star i poskakivao je po izrovanom asfaltu kao razjareno magare. Nakon četrdeset beskrajskih minuta, zaustavili su se ispred kapije velikog mjesnog groblja. Bilo je vrijeme popodnevnog odmora, ulice su bile puste.

Grob Minine majke bio je jednostavan i lijep, kao što je i majka bila, ali zapušten i prašnjav. Na crnoj mermernoj ploči zlatnim slovima ćirilice pisalo je:

Ana Petrović, 10. 9. 1955 – 10. 9. 1985.

Mina je počupala korov oko groba i upitala se da li je išta ostalo od tijela njene majke i njenih bijelih dugačkih prstiju.

- Nijesi morala da skočiš, majko - ponavljala je. - Sve bismo riješile, ti i ja, kao uvijek. Sad razumijem tvoju usamljenost, ali ipak, nijesi morala... Mogla si zbog mene da nastaviš... Mama, vratila sam se da se osvetim za ono što su mi uradili! Ne mogu da čekam da se Bog sjeti. A ti mi pomози, čuvaj me. Učini da ne odem u zatvor. Bar ne odmah. Tu sam da ispravim sve ono što su drugi iskrivili kad su promijenili sudbine tri porodice, kao poplava koja nikoga ne štedi.